

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 4, p. 95-106, August 2012

**GAZETELERDEKİ HABER BAŞLIKLARINDA FARKLI VE
RENKLİ YAZIMLA ANLAM ZENGİNLEŞTİRME**
*ENRICHMENT OF MEANING BY DIFFERENT AND COLORED WRITING STYLE
IN HEADLINES*

Selver GÜLTEKİN

Fatih Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Abstract

Time goes very quickly and everything changes very quickly. Today changes in our language too. Everything came into our lives brings a lot of new words. Old words, gaining new meanings out of existing meanings. These meanings are often permanent and settles our language. But to be remarkable and to be different from today, is important. therefore, different colors and different meanings can be called single-use loaded words in spelling. The purpose of this emphasis on the things to be done to highlight the desired difference, as well as to attract attention. We see frequently this style uses on names of restaurants and cafes, department stores, in advertisements, newspapers, news. possible to say that this method is similar to dozens of published news every day is very practical and useful to make it attractive. This form of writing appear especially in headlines, and news headlines. Highlight the desired word, punctuation, use of uppercase and lowercase letters, uppercase and lowercase font with shapes, such as spelling and writing in various colors were to the fore. In this study, the newspaper editorial news of the meaning of different color and different enrichment were investigated. In this study, newspapers, news, different colors and different spelling of the enrichment of meaning are examined. Daily newspapers often found in these samples. this situation, as well as news headlines and allows different interesting topics relevant to the content increases the pleasure of reading.

Key words: different spelling, coloring, meaning the expansion, meaning enrichment

Öz

Zamanın çok hızlı ilerlediği ve her şeyin çok çabuk değiştiği günümüzde, dilimiz de değişikliklerden nasibini almaktadır. Hayatımıza giren her şey pek çok yeni kelimeyi de beraberinde getirmektedir. Yeni kelimelerin yanı sıra eski kelimeler de var olan anlamlarının dışında yeni anlamlar kazanmaktadır. Bu anlamlar çoğunlukla kalıcı olmakta ve dilimize yerleşmektedir. Ancak dikkat çekici ve farklı olmanın oldukça önemli olduğu günümüzde farklı renkler ve farklı yazımla kelimelere tek kullanımlık diyebileceğimiz anlamlar yüklenmektedir. Bunun amacı hem vurgu yapılmak istenen şeyi ön plana çıkarmak hem de farklılıkla dikkat çekmektir. Bu tarz kullanımlara restoran ve kafe isimlerinde, mağazalarda, reklamlarda, gazete haberlerinde oldukça sık rastlayabilmekteyiz. Her gün onlarca benzeri yayınlanan haberleri dikkat çekici hale getirmek için bu yöntemin oldukça pratik ve işe yarar olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle haber başlıklarında ve manşetlerde bu tarz yazıma rastlanmaktadır. Vurgulanmak istenen sözcük, noktalama işaretleri, büyük-küçük harf kullanımı, büyük-küçük punto ile yazım ve çeşitli renklerle yazım gibi şekillerle ön plana çıkartılmıştır. Bu çalışmada gazetelerdeki haber başlıklarında farklı renk ve farklı yazımla yapılan anlam zenginleşmesi incelenmiştir. Günlük gazetelerde bu örneklerle bol miktarda rastlanmakta ve bu manşetlerde hem farklılık sağlamak hem de haberin içeriği ile alakalı ilginç bir başlık ile okuyucunun dikkati çekilmektedir.

Anahtar Kelime: Farklı yazım, renklendirme, anlam genişlemesi, anlam zenginleşmesi

1. GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünyada kendini yenileyen en önemli unsurlardan biri de canlı bir varlık olduğu sürekli vurgulanan dildir. Hayatımıza giren her şey, yeni kelimeler türetme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bilgisayarın icadıyla birlikte bilgisayar parçaları için pek çok yeni ad türetilmesi gerekmiş, ülkeye giren yeni bir icatla birlikte binlerce isim de dilimize girmiştir. Her dilin çekirdek halindeki kelimeleri azdır. Bu nedenle ihtiyaçlar doğrultusunda bu çekirdek kelimelerden yeni kelimeler türetilmiş ya da var olan kelimelere ikinci hatta üçüncü anlamlar yüklenmiştir. Her dilin yapısına göre kelime türetme şekilleri farklılık göstermektedir. Türkçede kelime türetme konusunda ise değişik görüşler mevcuttur. Banguoğlu kelime yapımını, biri üretim diğeri de birleşim olmak üzere iki türlü olduğunu belirtmektedir (Banguoğlu, 1998:155). Üretim bir köke uygun bir yapım eki ekleyerek yapılır. Mesela bundan otuz kırk sene evvel muhtemelen kullanılmayan bir kelime olan “kafalamak” kelimesi “kafa” köküne isimden fiil yapma eki olan “-la” ekinin getirilmesi ile oluşmuştur. Günümüzde özellikle gençler arasında oldukça sık kullanılmaktadır. Kök ve yapı itibariye “başlamak” kelimesine benzese de aslında bambaşka bir anlam ifade etmektedir. Birleşim ise üretimden farklı olarak iki kökün bir araya gelmesi ile yapılır. Bu iki kelime kendi anlamlarının dışında yeni bir anlam ifade etmek için bir araya gelir. Birleşik kelimelerde kök kelimeler bazen anlamlarını muhafaza etmekte bazen de yeni birer anlam ifade etmektedirler. Mesela “açık göz” tabiri ile “açıkgöz” kelimesi arasında anlam olarak oldukça büyük bir fark vardır. İlk ifade kapalı olmayan bir gözü ifade ederken ikinci kavram “uyanık, cingöz” anlamında bir deyim olarak kullanılmaktadır. Zeynep Korkmaz Türkçede yeni kelime oluşturmanın dört yolundan bahsetmektedir: türetme, birleştirme, kalıplaşma ve alıntı sözler (Korkmaz 2007: 269). Mehmet Kara ise bu kelime türetme şekillerine bir yenisinin daha eklenebileceğini ve fonolojik başkalaşma ile bu sayının beşe çıkarılabileceğini belirtmektedir (Kara 2004: 17).

Bunların yanında kelimeler, var olan anlamlarına ek olarak yeni anlamlarla zenginleştirilebilir. Bu olaya “anlam genişlemesi” denmektedir. Doğan Aksan anlam genişlemesini, “bir varlığın bir türünü ya da bir bölümünü anlatan, kullanılış alanları dar olan şeyleri gösteren kelimelerin zamanla o varlığın bütünü, bütün türlerini birden anlatır duruma gelmesi, daha geniş alanlarda kullanılan şeyleri yansıtması olarak” tanımlamıştır (Aksan, 1978:120). Örneğin “cep” kelimesinin anlamı sözlükte “*genellikle bir şey koymaya yarar, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış torba veya giysinin üzerine konulan parça ile yapılmış yer*” olarak verilmiştir. Ancak bunun yanında üç farklı anlamı daha verilmektedir: “1. Savaş alanının bir yerinde düşmanın geriletilmesiyle ortaya çıkan taktik durum, çökertme. 2. Trafiği kolaylaştırmak için yaya kaldırımlarında veya yollarda yapılan cep biçimindeki taşıt yanaşma yeri. 3. Cep telefonu.” (Türkçe Sözlük I 1998:396). Buna benzer örnekler yıldız, dal, alan (Aksan, 1978:142) baba, ana, abone, bayram vb. kelimelerle çoğaltılabilir.

Anlam değişimleri, genellikle çok uzun bir sürede gerçekleşirler. Anlam genişlemesi hadisesi ile yeni anlamlar kazanmış olan kelimeler de uzun süre yeni ve eski anlamları ile birlikte kullanılırlar. Bazen eski anlamları yok olur ya da lehçelerde ve ağızlarda yaşamaya devam eder (AKSAN 1978:146). Yeni anlamları ise hemen bütün toplum tarafından kabul görür ve kullanımı yaygınlaşır.

Bu şekilde üretilen veya anlamları zenginleştirilen kelimeler genel itibariyle topluma mal olmakta ve pek çok insan tarafından kullanılmaktadır. Ancak farklı olmanın ve dikkat çekmenin büyük önem taşıdığı günümüzde bu kuralların dışında pek çok farklı şekilde yeni kavramlar türetilmiştir. Bu kelimeleri diğer türemiş kelimelerden ayıran özellik ise neredeyse tamamının tek kullanımlık olmasıdır. Kelimeler farklı şekillerde yazılmakta ve var olan anlamının yanında farklı bir anlamı daha ifade etmesi sağlanmaktadır. Bu tarz ifadeler genellikle mağaza, kafe gibi mekânların isimlerinde, reklamlarda ve gazete manşetleri gibi kısa ibarelerde kullanılmaktadır. Kısa ibareli anlatımlar, en az kelimeyle bir düşünce uyandırmayı amaçlar (NASKALI 2004:2175). Örneğin bir caddeden geçerken dürüm satan bir mekânın adının “müdürüm” olduğunu, kekeme hastaları tedavi eden bir merkezin adının “kekemelodi” olduğunu ya da duraklardaki reklam afişlerinde bir altın markasının yaptığı bir kampanyanın reklamını “6. Gün” olarak görmek mümkündür. Son zamanlarda çıkan bazı kitapların isimlerinde de bu tarz yazımlara rastlamak mümkün. Attilâ İlhan’ın Kültür Yayınları’ndan çıkan Hangi Sol, Hangi Sağ, Hangi Batı gibi kitaplarının kapakları buna örnek olabilir.

Emine Gürsoy Naskali bizim anlam zenginleşmesi olarak ifade ettiğimiz tekniği “Kelime İçinden Kelime Çıkartma Oyunu” şeklinde adlandırır ve bu teknikle alakalı şunları ifade eder:

Kelime içinden kelime çıkartma oyunu, minimalist bir yaklaşımla dili kullanılmaktadır, yani, en az öge sayısı ile bir fonksiyonu gerçekleştirilmektedir. Vakit

kaybetmeden ve vakit kaybettirmeden amaca ulaşmak çağımızın anlayışına ve temposuna uygundur(NASKALİ 2004:2183).

Az sözle çok şey ifade etmek söz konusu olunca şüphesiz farklı yazımlarla ya da renklendirme yoluyla kelimelerin anlamlarını zenginleştiren ve yeni anlamlar üretenlerin başında yazılı basın gelmektedir. Her gün onlarca benzeri yayımlanan haberleri dikkat çekici hale getirmek için bu oldukça pratik ve kullanışlı bir yöntemdir denilebilir. Örnek verecek olursak; bazı haberlerin özellikle vurgulanma ihtiyacı, farklı yazım şekillerini, farklı renkleri kullanmaya neden olmuştur:

ARaDA KALDI¹

(Arda Turan adlı futbolcunun millî takımda oynayıp oynamaması ile alakalı kendi kulübünün ve millî takımın teknik direktörleri arasındaki tartışmayı bildiren haber)

Bu haber başlığında hem renkli yazım hem de büyük-küçük harf kullanılmıştır. “arada” kelimesinin içerisinde bulunan “arda” isminin harfleri hem büyük hem de renkli yazılarak vurgulanmıştır. Aynı zamanda beş harfli “arada” kelimesinin tam ortasında bulunan “a” harfi, her iki yanında bulunan büyük harflerin arasında kalmış olması hasebiyle cümlenin anlamına uyum sağlamaktadır.

Bu örneğe benzer haber başlıkları her gün pek çok gazetede görülmektedir. Biz de günlük gazetelerde ve geriye dönük bazı gazetelerde bu tarz yazımları tespit etmeye çalıştık. Ancak bazı yayın grubuna bağlı gazetelerin arşivlerinin olmaması, arşiv için ve internetten günlük gazeteyi görebilmek için abonelik gerektirmesi gibi problemlerden dolayı sadece arşivini açan gazetelerden faydalanabildik. Bu da kaynakların belli gazetelerle sınırlı olmasına neden oldu. Ancak elde edilen malzeme açısından hangi gazeteden alındığının önemli olmadığı kanaatindeyiz.

Elde ettiğimiz malzemeleri göz önünde bulundurarak bu haberleri, kullanılan teknik bakımından renkli yazım ve farklı yazım olarak ikiye ayırabiliriz:

2. FARKLI YAZIM İLE YAPILAN ANLAM ZENGİNLEŞTİRMELERİ

Farklı yazım ile kelimelerin anlamların zenginleştirilirken belli unsurlar sıkça kullanılmıştır. Bazı rakamların bazı kelimelerle benzerliği, noktalama işaretleri –özellikle tırnak işareti, kesme işareti ve kısa çizgi- büyük ya da küçük harf kullanımı bunlardan bazılarıdır.

2.1. Rakamlar Kullanılarak Yapılan Anlam Zenginleştirmeleri

Bir, yedi, altı, on gibi bazı sözcüklerle benzeşen rakamlar bu tarz ifadelerde oldukça sık kullanılmaktadır. Rakamların bazen yazı ile yazılması bazen de rakam olarak kullanılması söz konusudur. Rakamların kullanımına aşağıdaki haber başlıkları örnek verilebilir:

Sivas ve Gaziantep 1-1’ini Üzmedi²

(Sivasspor ve Gaziantepspor maçının berabere bittiği ile alakalı haber)

Dünya 10’a kilitlendi³

(2010 yılının 10 Ekim günü 10.10.2010 şeklinde daha kolay akılda kalacağından bugün birçok insan tarafından özel günleri kutlamak için tercih edilmişti.)

Trabzonspor Kasımpaşa’yı 7 bitirdi.⁴

¹ Bugün 8 Ekim 2010(www.bugun.com.tr)

² Zaman 4 Ekim 2010(www.zaman.com.tr)

³ Bugün 11 Ekim 2010

(Trabzonspor'un Kasımpaşa'yı 7-0 yenmesi üzerine atılmış bir başlık.)

6.GÜN

(Bir altın markasının her ayın altıncı günün yaptığı indirimle alakalı reklam)

Rakamların yazı ile yazılmasına aşağıdaki başlık örnek gösterilebilir:

2 bin ondan cesuru yok⁵

(J. Lopez'in 2010 yılının yılbaşı kutlamalarında giydiği kıyafet üzerine böyle bir başlık atılmıştır.)

2.2. Noktalama İşaretleri Kullanılarak Yapılan Anlam Zenginleştirmeleri

Noktalama işaretleri özellikle vurgulanmak istenilen kelimedeki kullanılmaktadır. İki ya da daha fazla anlamda kullanılacak kelime tırnak içerisine alınmaktadır. Eğer bir kelimenin bir kısmı vurgulanmak isteniyorsa o kısım tırnak içerisine alınmakta ya da kesme işareti ile ayrılmaktadır. Bazen de kelime içerisinde vurgulanmak istenen kısım kısa çizgi ile ayrılmaktadır.

2.2.1. Tırnak İşareti

Çakır'ın maçında "Kazan"an olmadı⁶

(Türk Hakem Cüneyt Çakır'ın yönettiği Rubin Kazan-Barcelona maçının berabere bitmesi ile alakalı haber.)

Savarona "dümeni"ne devlet el koydu⁷

(Savarona adlı tarihi geminin kiralandığı şirket tarafından kötü kullanılması sonucu devletin gemiye el koyduğunu bildiren haber, "dümen çevirmek" deyimini ile ilişkilendirilerek verilmiştir.)

"Arzu"su kraliyet sarayında gerçekleşti.⁸

(Modacı Arzu Kaprol'un Paris'in ünlü sarayı Palais Royal[Kraliyet Sarayı]'de yaptığı defile ile alakalı haber.)

Helal Gıda "Kim"in Umurunda⁹

(Helal Gıda lisanslı ürünleri tercih eden marketler arasında Kim adlı marketin de bulunduğunu bildiren haber)

Liderler Çankaya'da Cumhurbaşkanı ile görüşürken "Tehlikeli Tırmanış" Sabancı Center'da sürdü.¹⁰

⁴ Zaman 18 Ekim 2010

⁵ Akşam 2 Ocak 2010(www.aksam.com.tr)

⁶ Zaman 30 Eylül 2010

⁷ Akşam 30 Eylül 2010

⁸ Akşam 30 Eylül 2010

⁹ Bugün 30 Eylül (helal gıda eki) 2010

¹⁰ Akşam 10 Ocak 1996

(Sabancı Center'ın en üst katında vurulan Özdemir Sabancı ile alakalı haber)

“Kim” vurduya gitti¹¹

(Yazar Necip Hablemitoğlu'nun faili meçhul bir cinayete kurban gitmesi ile alakalı haber)

Kenan 'Dünya'nın Sultanı¹²

(Milli yarışçı Kenan Sofuoğlu'nun Dünya Süper Sport'ta birinci olduğunu bildiren haber. Bu başlıkta hem Kenan'ın dünya şampiyonu olması hem de müsabakanın adında “Dünya” kelimesinin geçmesine telmih vardır.)

Otomotivde dev firmaların rekabeti 'elektrik'leniyor¹³

(Elektrikli araç üretimi ile alakalı, firmaların rekabetini anlatan haber)

Bursaspor'un Kargosu 'sürat'li gidecek¹⁴

(Bursaspor'un Sürat Kargo ile anlaştığını bildiren haber)

Avni Aker'de 'orta'lık karışacak!

(Trabzonspor-Beşiktaş arasında oynanacak maçta sonucun orta saha oyuncularına bağlı olduğunu anlatan haber)

'Dali'lik ile 'Bilge'lik yılı¹⁵

(2009 yılının sanatla alakalı değerlendirmesinin yapıldığı haber. Salvador Dali'nin eserlerinin sergilenmesi ve Nuri Bilge Ceylan'ın Cannes Film Festivali'nde ödül alması başlığın konusu olmuş.)

Rojin'den 'şeş' mediler¹⁶

(Rojin adlı şarkıcının TRT Şeş ile anlaşması ile ilgili haber)

Trabzon 'jaja' kalmaz¹⁷

(Trabzonspor'un yabancı futbolcusu Jaja ile ilgili haber)

Taksim 'don' du¹⁸

(Taksim'de ücretsiz dağıtılan çamaşırlara gösterilen ilgiyi anlatan haber)

Hadise, “Düm Tek Tek”ledi dördüncü oldu¹⁹

(Hadise adlı şarkıcının Eurovizyon yarışmasında “düm tek tek” adlı şarkı ile dördüncü olduğunu bildiren haber)

Bakan eşiyle 'Hadise' çıktı²⁰

(Kültür bakanı Ertuğrul Günay'ın eşi ile Hadise arasında bir program esnasında yaşanan yer değişikliğini anlatan haber)

¹¹ Posta 19 Aralık 2002

¹² Zaman 4 Ekim 2010

¹³ Zaman 2 Ekim 2010

¹⁴ Zaman 3 Ekim

¹⁵ Akşam 1 Ocak 2010

¹⁶ Akşam 1 Ocak 2010

¹⁷ Fotomaç 8 Ocak 2010

¹⁸ Akşam 1 Ocak 2010

¹⁹ Akşam 1 Ocak 2010

²⁰ Akşam 5 Ocak 2010

‘ıssız’ düğün at çiftliğinde²¹

(İssız Adam filminin başrol oyuncusu Cemal Hünel’in düğününü at çiftliğinde yapacağına dair haber)

Ordu’daki ‘cenk’i Efes kazandı²²

(Ordu’da oynanan basketbol maçını Cenk’in attığı basket sayesinde Efes’in kazandığını bildiren haber)

“Önder”dir, lider “Sav”ar²³

(Chp genel sekreteri Önder Sav hakkında genel bir haberin alt yazısı)

2.2.2. Kesme İşareti

Akın Berlin’de Nişan’landı²⁴

(Yönetmen Fatih Akın’a Almanya Cumhurbaşkanı tarafından Liyakat Nişanı verilmesi ile alakalı haber)

Yüksek Divanda Büyük Şen’lik var²⁵

(Fenerbahçe’nin yapmayı planladığı Yüksek Divan toplantısına, eski başkan Ali Şen’in katılma kararı alması ile ilgili haber)

2.2.3. Kısa Çizgi

Üçüncü Kez Baba-can²⁶

(Başbakan yardımcısı Ali Babacan’ın üçüncü çocuğunun doğum haberi)

Vatandaşa “munta-zam” bir yeni yıl hediyesi oldu²⁷

(Yılbaşı öncesi yapılan zam ile ilgili haber)

2.3. Ses Değişiklikleri İle Yapılan Zenginleştirmeler

Bazı haber başlıklarında kelimelerdeki bazı sesler değiştirilerek var olan anlamla birlikte farklı anlamlar elde edilmektedir.

Rojin’den ‘şeş’mediler²⁸

(Rojin adlı şarkıcının TRT Şeş ile anlaşması ile ilgili haber)

Yukarıdaki örnekte “geçmediler” kelimesinin ilk üç harfi “şeş” kelimesine dönüştürülerek hem söz konusu olan kurumun TRT Şeş olduğu hem de TRT Şeş’in Rojin’den vazgeçmediği anlatılmaktadır. Bu başlık aynı zamanda tırnak işareti ile yapılan zenginleştirmelere örnek olarak alınabilir.

²¹ Akşam 5 Ocak 2010

²² Zaman 11 Ekim 2010

²³ 3 Kasım Kanal D Ana Haber

²⁴ Akşam 5 Ekim 2010

²⁵ Akşam 29 Eylül 2010

²⁶ Akşam 5 Ekim 2010

²⁷ Akşam 1 Ocak 2010

²⁸ Akşam 1 Ocak 2010

Şiirt Hükümeti²⁹

(R.Tayyip Erdoğan'ın Siirt'te okuduğu şiir yüzünden hapse girmesi ve hapisten çıktıktan sonra Siirt'ten milletvekili olması ile ilgili haber)

Bu başlık renklendirme ile yapılan anlam zenginleştirmelerine de örnek gösterilebilir.

Trabzon 'jaja' kalmaz³⁰

(Trabzonspor'un yabancı futbolcusu Jaja'nın başarılarını anlatmak için "yaya kalmak" deyimini ile bağdaştırılarak verilen haber)

Bu başlık hem tırnak işareti hem de deyimler kullanılarak yapılan zenginleştirmelere örnek olabilir.

2.4. Büyük-Küçük Harf Kullanılarak Yapılan Zenginleştirmeler

Kelime içerisinde vurgulanmak istenilen kelime ya da kısım bazen büyük harf olarak yazılmaktadır. Böylelikle yazıda vurgulanan kısım ilk bakışta göze çarpmaktadır. Bazı kısımlar bazen de yazı içerisinde büyük puntolarla yazılmaktadır. Örneğin:

SUPERMİLAN³¹

(Milan Baros adlı futbolcunun attığı gol sonucu kazanılan maç ile alakalı haber)

YavRUM Vatan³²

(Yavru vatan Kıbrıs'ta yapılan seçimlerde Rum kesimini tercih edenlerin çoğunlukta olması ile ilgili haber)

BAHTIKARArgah³³

(Numan Kurtulmuş'un yeni partisini kurma çalışmaları için karargâh olarak kiraladığı binanın daha önce pek çok başarısız parti tarafından kiralandığı ile ilgili haber)

ABe nedir bu halimiz³⁴

(Arda Turan'ın Almanya'da ameliyat olmasını eleştiren bir köşe yazısının başlığı)

Bu başlık aynı zamanda renkli yazımla yapılan anlam zenginleştirmelerine örnektir.

Elano KAZAN'ı kaynıyor³⁵

(Galatasaray'ın futbolcusu Elano'nun Rubin Kazan'a transfer olması ile alakalı dedikoduları anlatan haber)

3. RENKLENDİRME İLE YAPILAN ANLAM ZENGİNLEŞTİRMELERİ

Renkli olan her şeyin dikkat çektiği ve vurgulamayı kolaylaştırdığı herkesçe malumdur. Bu kolaylıktan gazete haberlerinde bolca istifade edilmiştir. Böylece renklendirme yolu ile kelimelerin farklı anlamları ifade ettiği aşağıdaki örnekler ortaya çıkmıştır:

Alpaslan Baros³⁶

²⁹ Star 15 Mart 2003

³⁰ Fotomaç 8 Ocak 2010

³¹ Fotomaç 27 Eylül 2010

³² Star 16 Aralık 2003

³³ Akşam 5 Ekim 2010

³⁴ Bugün 11 Ekim 2010

³⁵ Akşam 29 Eylül 2010

³⁶ Fotospor 27 Eylül 2010

(Galatasaray amigosu Alpaslan'ın ölüm yıl dönümünde Baros'un attığı golle takımın galip gelmesi ile ilgili manşet)

Baros 3'lü Çektirdi³⁷

(Çek futbolcu Baros'un maçta 3 gol atması ile ilgili haber)

Bobo yaz 1903'e gönder³⁸

(Beşiktaş'ın futbolcusu Bobo'nun doksaninci dakikada attığı golle takımın galip gelmesi takımın kuruluş yılı olan 1903 ile bağdaştırılarak verilmiş)

Aslan'ın Çek'im Gücü³⁹

(Çek futbolcu Baros'un sayesinde Galatasaray'ın maçı kazanması ile ilgili haber)

Beşiktaş Sevgisi Viyana'yı Kuşattı⁴⁰

(Beşiktaş'ın Viyana'da yapacağı maç için gittiği Avusturya'da iyi karşılanması ile ilgili haber, tarihte Osmanlı'nın Viyana kapılarına kadar gitmesi ile bağdaştırılarak verilmiştir)

Bu resmen yolsuzluk⁴¹

(Yol yapımı esnasında yapılan yolsuzluk haberi bu başlıkla verilmiştir)

Babacan⁴²

(Başbakan yardımcısı Ali Babacan'ın üçüncü çocuğu olacağı haberi)

Barock Yıldızı⁴³

(Barack Obama'nın eşinin giyiminin rock yıldızına benzetilmesi ile ilgili haber)

Sinemaya "Cannes" geldi⁴⁴

(Ünlü yönetmen Nuri Bilge Ceylan'ın Cannes Film Festivali'nde ödül alması ile ilgili haber)

Bu başlık aynı zamanda tırnak işareti ile yapılan zenginleştirmelere de örnektir.

Almanya Mesut Türkiye Üzildi⁴⁵

(Almanya-Türkiye maçını Almanya'nın kazanması haberi Almanya milli oyuncusu Türk asıllı Mesut Özil ile bağdaştırılarak verilmiş)

Bu başlıktaki "üzildi" kelimesi ses değişikliği ile yapılan zenginleştirmelere de örnektir.

³⁷ Takvim 27 Eylül 2010

³⁸ Fanatik 26 Eylül 2010

³⁹ Akşam 27 Eylül 2010

⁴⁰ Bugün 30 Eylül 2010

⁴¹ Star 3 Aralık 2002

⁴² Yeni Şafak 5 Ekim 2010

⁴³ Akşam 5 Ocak 2010

⁴⁴ Akşam 1 Ocak 2010

⁴⁵ Bugün 9 Ekim 2010

4. ANLAM ZENGİNLEŞTİRMELERİNDE DEYİMLERİN KULLANIMI

Günümüzde pek çok reklam metninde, şarkı sözlerinde atasözleri ve deyimlerin kullanıldığı ve böylelikle daha fazla dikkat çekildiği görülmüştür. Bazı haber başlıklarında da farklı yazım ve renkli yazım kullanırken deyimlerden istifade edilmektedir:

*Trabzonspor Kasımpaşa'yı 7 bitirdi.*⁴⁶

Yukarıdaki örnekte “yenmek” anlamında “yiyip bitirmek” deyimini kullanılmıştır.

*Sinemaya “Cannes” geldi*⁴⁷

“Yüzüne kan gelmek” deyimindeki “kan” kelimesi “Cannes” kelimesi ile bağdaştırılmıştır.

*“Kim” vurduya gitti*⁴⁸

Burada faili meçhul bir cinayetten bahsedilmektedir. Maktulün hem nedensiz yere öldürüldüğünü hem de cinayeti işleyen şahsın kim olduğunun bilinmediğini anlatmak üzere “kim vurduya gitmek” deyimini kullanılmıştır.

*Trabzon ‘jaja’ kalmaz*⁴⁹

Bu haberde “yaya kalmak” deyimindeki “yaya” kelimesi ses değişikliği ile Trabzonspor’un yabancı futbolcusu “Jaja”nın ismine benzetilmiştir. Jaja’nın başarılı olduğu ve takımı yolda bırakmayacağı vurgulanmıştır.

5. SONUÇ

Gazete haberlerinin başlık, giriş paragrafı ve haber metninden oluştuğunu düşünürsek haberi okunur kılan şeyin başlık olduğu ortaya çıkacaktır. Bu nedenle başlığın daha çok insanın dikkatini çekmesi, haberi okumaya teşvik etmesi ve akılda kalması oldukça önemlidir. Bütün bu ihtiyaçlar zaman içerisinde değişik yöntemlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bunlardan ikisi de yukarıda örneğini verdiğimiz farklı yazım ve renkli yazımdır. Görüldüğü gibi bu konuda oldukça fazla örnek bulunmaktadır. Bu şekilde atılan başlıkların sayısı geçmişten günümüze doğru gelindikçe artmaktadır. Bu nedenledir ki biz çalışmamız esnasında geriye dönük gazeteleri tararken 1996 yılından itibaren bu örneklere rastladık. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren taradığımız bazı gazetelerin ilk sayfalarında önemli haberlerin kırmızı yazı ile verildiğini gördük. Daha sonraki yıllarda renkli yazım oldukça yayılmış ve önemli önemsiz pek çok haber başlığı renkli olarak verilmeye başlanmıştır. Her ne kadar bu konuda istatistik çıkarmak mümkün olmasa da bu tarz başlıkların özellikle spor haberlerinde ve önemli maçlardan sonra yer aldığı görülmektedir. Bu tarz yazımlar sadece gazete haberlerinde değil hayatın pek çok alanında gözümüze çarpmaktadır. Kitap başlıkları, haber altyazıları, reklam panoları bunlardan birkaçıdır. Bu durum her ne kadar Türkçenin yanlış kullanımı gibi görünsün de bunun tamamen olumsuz sonuçlar doğurduğunu söylemek çok da doğru olmaz. Çünkü kelimelerin anlamlarının yanında farklı şekillerde kullanılması kalıcı hale geldiğinde dilimize zenginlik katacaktır. Aynı zamanda görsel hafızaya hitap ettiği için de bu yazım şekli daha fazla akılda kalmakta ve dikkat çekmektedir. Görsel bir neslin yetişmekte olduğu günümüzde bu farklılıkların eğitimde de kullanımı gelecek zamanlarda mümkün olabilir.

⁴⁶ Zaman 18 Ekim 2010

⁴⁷ Akşam 1 Ocak 2010

⁴⁸ Posta 19 Aralık 2002

⁴⁹ Fotomaç 8 Ocak 2010

KAYNAKÇA**Kitaplar**

- AKSAN,Doğan, 1978, *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi*, DTCF yay., Ankara
- BANGUOĞLU, Tahsin, 1998, *Türkçenin Grameri*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara
- KARA, Mehmet, 2004, *Ayrı Düşmüş Kelimeler*, Çağlar Yayınları, Ankara
- KORKMAZ, Zeynep, 2007, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar III*, TDK Yayınları, Ankara
- NASKALİ, Emine Gürsoy, 2004, TDK Uluslar arası Türk Dili Kurultayı V, TDK Yayınları, Ankara
- Türkçe Sözlük, 1998, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara

İnternet Siteleri

- www.tdk.gov.tr
- www.zaman.com.tr
- www.bugun.com.tr
- www.posta.com.tr
- www.gazeteler.com.tr
- www.aksam.com.tr

